

LIGA ROMÂNĂ

REVISTA SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE IN FIE-CARE DUMINICĂ

Anul II. — No. 8

23 Februarie, 1897

CURRENTUL FEDERALIST IN AUSTRIA

Maghiarii au obiceiul de a face din cînd în cînd o comparație între politica de naționalități ce se practică în Austria, și între propria lor metodă în această chestie din Ungaria, căci sunt, din nenorocire, două chestiuni de naționalități în imperiul Habsburgilor : una în Austria și alta în Ungaria.

Și impintenații noștri vecini găsesc, că pe cit e de funestă politica austriacă de naționalități, pe atit ar fi de rațională cea maghiară.

Din această inchipuire s'a născut la Unguri un fel de copilărească fudulie în această chestie, un fel de sentiment de superioritate față de felul de a vedea și de a face al cercurilor hotărîtoare din Austria în chestiunea naționalităților.

Însă îndată ce cauți a-ți da seama despre dezvoltarea lucrurilor în cele două State ale imperiului vecin, ți se impune convicțiunea că, cu toate greșelile pe cari le-a comis Austria, acest Stat este incomparabil mai înaintat pe calea ce duce la o firească și în acelaș timp echitabilă soluțiune a chestiunei naționalităților, de cit Ungaria.

Orî și care cunoscător nepreocupat al dezvoltării acestei chestiuni în monarhia vecină trebuie să admită astăzi, că acest imperiu, compus cum e din mai multe naționalități rivnitoare spre situații politice bine definite, nu se poate menține, de cit în două chipuri : sau cu ajutorul unui sistem absolutist, sau sub un regim de reală libertate.

Toată dezvoltarea recentă a rașorturilor politice din Austro-Ungaria se mișcă între acești doi poli.

Timp îndelungat Austria credea, că printr'un sistem absolutist va reuși să oprească ivirea curentelor centrifuge în mijlocul naționalităților sale.

Opresiunea naționalităților era deci consecința firească a acestui sistem politic.

Însă catastrofele de la Königgrätz și Solferno au arătat Austriei, că absolutismul față de popoare conștiente și virile este un sistem nenorocit. Deatunci ea l'a părăsit în parte, comițind însă în acelaș timp o greșală fatală pentru consolidarea sa ulterioară : acordind Maghiarilor drepturi la o viață națională, ea le-a dat și pe celelalte naționalități din Ungaria spre exploatare.

Greșala aceasta, dualismul austro-ungar, este boala cronică a imperiului vecin. Această boală nu va dispărea, decit prin o operație radicală. Viitorul va arăta, dacă doctorii politici de la Viena au stabilit deja această diagnoză, și dacă sunt destul de hotărîți, și meșteri destul de mari, de a face din timp pregătirile necesare pentru această inevitabilă operațiune.

*
*
*

Pentru popoarele din Austria, constituția de la 1867 a acestui Stat prevede la art. 19 următoarele garanții : «*Toate popoarele Statului sunt egal îndreptățite, și fie care popor are un inviolabil drept la conservarea și cultura naționalității și a limbii sale.*

Statul recunoaște tuturor limbilor din țară egalitatea de drepturi în școală, în funcțiuni și în viața publică.

Dispozițiunea aceasta este negreșit prea generală și mai ales prea elastică, pentru

că poate fi interpretată în deosebite moduri și cu aceeași forță de argumentare.

«Toate popoarele!» Dar cari anume sunt aceste popoare? Armenii din Bucovina constituiesc ei un popor? Polonii în același Ducat, sunt și ei un popor? Cele cite-va mii de Nemți și de Unguri-Ciangăi din Bucovina, sunt popoare? Țiganii nomazi sunt și ei un popor în acest sens?

Aceleași chestiuni se pot pune pentru fiecare provincie austriacă.

Multe neajunsuri s'au ivit din cauza acestei atit de neapreciate dispoziții.

Firește, că ori cît de preciză ar fi fost *aceasta* dispoziție; ea nu putea constitui și nu constituie sinteza aspirațiilor legitime ale națiunilor din Austria.

Drepturile garantate naționalităților nici nu se apropie măcar de drepturile pe cari naționalitățile cu bine întemeiat cuvînt le revendică, decît: multe-puține, aceste drepturi sunt neasemănat superioare față de restrinsele drepturi înscrise în constituția maghiară, pe seama naționalităților de sub Coroana Sf. Ștefan.

Și ceea ce e de o egală importanță: drepturile naționale cuprinse în constituția Austriei sunt incomparabil mai real *respectate* decît legea ungurească a naționalităților, lege de o tristă celebritate.

De o serie de ani încoace guvernele austriace nu mai sunt nici nemțești, nici slave, ci pur și simplu *austriace*.

Funcționarii nu sunt nici funcționari de partid, nici funcționari naționali, ci *austriaci*.

Iar dacă ar fi să definim *naționalitatea* acestor guverne și a funcționarilor, ar trebui să zicem, că sunt *de naționalitate imperială regală-austriacă*, (*kaiserlich-königlich*) sau cum zic unii zeflemești, *de naționalitate neagră-galbină*, după colorile Austriei.

Cercurile conducătoare de la Viena par a fi de mult convinse, că politica de germanizare inaugurată de Împăratul Iosif al II-lea, și încercată și pe la mijlocul veacului nostru, este o utopie.

În ori-ce caz, dinastia de Habsburg nu mai poate avea astăzi un *interes* în o asemenea politică. Germanizarea popoarelor din Austria, lasă că ar fi absolut imposibilă astăzi,

dar ar fi o operă care, în definitiv, nu s'ar face decît *pour le roi de Prusse...*

De aceea, cercurile conducătoare ale politicii oficiale din Austria au încetat de mult, a tinde spre germanizare.

Deodată cu căderea Principelui *Auersperg*, a fost înmormintată și această politică a doctrinarilor liberali de naționalitate germană. De la falimentul acestei politici datează și treptata desagregare a hegemoniei germane în Austria și succesiva emancipare a naționalităților de gînte slavă și romană.

Astăzi falnicul partid liberal german de odinioară este cu desăvîrșire discreditat și se găsește într'un proces de galopantă descompunere. Sufragiile poporului german din Austria înclină tot mai mult spre partidul *social-creștin*, al cărui conducător este *Dr. Carl Lueger*.

Acest partid antisemit s'a declarat de repetile-ori amic al naționalităților și *aderent al principiului federalist*, în ceea ce privește soluțiunea chestiunii naționalităților.

De la începutul luptelor naționale moderne, naționalitățile din monarhia vecină cereau o constituțiune federală. Și era natural s'o ceară.

Un conglomerat de popoare, cum este Austro-Ungaria nu poate să dăinuească și să prospere cu o altă constituție, de cît cea federală.

Negreșit, pentru naționalitățile oprimate nu menținerea Austriei era prima preocupare, ci asigurarea existenței lor proprii, iar spre acest sfîrșit fie-care naționalitate cerea un larg cîmp de autonomie care, evident, nu se poate realiza decît în cadrele unui sistem, iar acesta e federalismul. Timp îndelungat numai Slavii și Italianii din Austria erau federaliști. Azi rîndurile lor se întăresc pe fie-care zi, prin biruințele pe cari le cîștigă partidul social-creștin în detrimentul învechiților și falșilor liberali germani.

Din punctul de vedere al situațiunii Românilor de peste munți, creșterea curențului federalist în Austria e de bun augur. Dar, pe măsură ce federalismul cîștigă teren în Austria, în Ungaria se întărește absolutismul.

Și de aceasta «desvoltare» politică a Un-

gariei, Maghiarii sunt mindrii! Ei își inchipesc că sunt tari! Și în caraghioasa lor naivitate ei socotesc că fac mai rațională și mai «inaintată» politică de națio-

nalități, decit Austria, și nu văd că ei se găsesc azi într'o situație analoagă cu aceea, în care se afla Austria acum cincizeci de ani!

D. D.

FILOSOFIA LUI PLATON

(Resumat din cursul de „ISTORIA FILOSOFII ANŢICE“ a D-lui C. Rădulescu Motru.

Pentru buna înțelegere a operilor unui filosof, e tot-d'a-una necesară cunoștința mediului social și intelectual în care filosoful a trăit.

Direcțiunea pe care o urmează filosoful e în mare parte alcătuită din tendințele și aspirațiunile contemporanilor săi; filosoful concretizează, sub o formă mai sistematică aceea ce schinteiază, într'un mod întâmplător în conștiința multora dintre acei ce trăesc împreună cu dînsul.

Fie care epocă are un caracter al său propriu, care se impune gândirii și activității individuale; indivizii realizează prin gând și faptă numai atît, cit se găsește potențial în momentul de cultură al epocii lor.

Și cu cît suntem într'o epocă mai veche cu atît găsim acest caracter impunîndu-se mai mult. Căci în timpul modern, înlesnirea cu care se poate oricine folosi de tipar, asigură gândirii individuale o oarecare libertate față de influența mediului, pe cînd în anticitate această înlesnire lipsea aproape cu desăvîrșire. Filosofia pe atunci consista în învățături orale, și ast-fel era sub influența directă a auditorului.

Nu mai avea direcțiune era menită să prindă, care-și găsea reazim în conștiința socială, și doctrinele filosofice se perpetuau mai tot-d'a-una prin memoria vie a discipolilor, iar foarte puțin prin cuvîntul scris.

În special pentru filosofia lui Platon, chiar dacă isvoarele din care constatăm această influență ar lipsi cu desăvîrșire, singurul fapt, că filosofia lui a devenit așa de îndată populară, și că școala în care se preda tot-d'a-una a fost plină de auditoriu, ar fi în deajuns, ca să ne probeze corelațiunea în care se găsea Platon cu tendințele mediului său. Nu ar fi fost cu puțință, ca filosofia lui Platon să se mențină în conștiința omenirii un timp așa de îndelungat, dacă ea ar fi fost preparată numai în scurtul interval în care s'a limitat viața lui Platon. Pentru ca un arbore să aibă o întinsă coroană de ramuri, trebuie ca și rădăcina lui să fie tot pe atît de adîncă: și aceeași relațiune există în operele viabile filosofice. Durabil nu poate fi nimic, care n'a fost în deajuns de pregătît: și pregătirea în deajuns nu poate fi nicî odată opera unui singur individ, ci a

mai multor generațiuni și chiar a mai multor secole.

Această îndelungă pregătire este de altfel însă foarte ușor de dovedit la filosofia lui Platon. Starea sufletească în care se găseau Atenienii, contemporanii lui Platon, din prima jumătate a secolului al IV-lea a. Chr. ne este de ajuns de desvăluită prin documentele acelei vremi. Cunoaștem tendințele și aspirațiunile lor; cunoaștem transformările sociale și politice în urmă cărora s'a produs acea stare sufletească. Recapitulîndu-le pe acestea, ne va reaminti a examina apoi într'u cit Platon concretizează în filosofia sa ceea ce era într'un mod vag averea sufletească a multora din contemporanii săi. Măsura originalității sale o vom recunoaște din această operațiune de concretizare: în forma sistematică pe care o dă Platon aspirațiunilor vagi a timpului său; în forța de argumentare pe care o pune el pentru a încheia știința timpului spre a face din ea o concepțiune unitară despre viață și lume, în acestea residă partea sa individuală, adaosul cu care contribuie geniul său la dezvoltarea filosofiei. Vom vedea că acest adaos este unul din cele mai puternice din cite au avut loc în istoria filosofiei.

Atena, cetatea elină, în care s'a produs filosofia lui Platon și datorește origina sa aceluiaș proces economic și social pe care îl găsim la origina tuturor cetăților din anticitate.

La început, o grupare de familii sau *gentes*, bazată pe producțiunea agricolă, care apoi se transformă treptat într'o grupare mai largă cetățenească. Condițiunile economice și sociale, legate de aceasta din urmă, disolvă încetul cu încetul tradițiunile și așezămintele primei grupări pe familii; membrii cetății încep a nu mai ține seamă de vechile diferențe de pozițiune stabilită între șefii de familie (*patri-cieni, eupatrizi*), clienți și plebe și în locul lor, ei cantă să stabilească altele, conforme intereselor lor actuale. *)

*) Comp. Fustel de Coulanges, *La cité antique*, passim H. Sumner-Maine, *Etudes sur l'ancien droit et la coutume primitive*, *Etudes sur l'histoire des institutions primitives*. Paris (E. Thorin).

La transformarea economică și socială corespunde o transformare paralelă în starea spiritelor. Organizația bazată pe agricultura în mic și pe legătura de sînge a familiei avea de ciment sufletesc religionea domestică, și în special cultul morților, șefilor familiei: organizațiunea în cetate se ridică d'asupra acestei religii; aspirațiunile membrilor cetății se îndreaptă spre un cult mai puțin legat de viața indivizilor.

Cu cît organizațiunea familiară se contopește în organizațiunea cetății, cu atît slăbește și respectul pentru tradițiile trecutului și se nesocotesc drepturile celor distinși prin numele familiei. La început, acel care nu aparținea unei familii constituite, era în afară de ori-ce legătură socială; drepturile și obligațiunile priveau numai pe cei ce aparțineau unui cult domestic. Acei afară din familie — familia în sens restrîns în care se lua — formau aglomeratul plebei; erau oamenii lipsiți de ori-ce valoare personală.

De la această stare de lucruri, cetățile vechi se depărtează cu fie-ce transformare ce se petrece în sinul lor. Mobilul tuturor revoluțiunilor în vechime a fost cucerirea de drepturi pentru cei-ce formau plebea de altă dată, și condițiunile materiale erau de așa natură că succesul acestora era mai în tot-d'a-una asigurat de mai nainte. Căci organizațiunea pe familii, pentru a se menține, ar fi trebuit să lupte și să învingă transformarea micii producțiuni agricole în marea producțiune industrială agricolă; să găsească în sinul său mijloacele pentru a susține o armată puternică pentru apărarea cetății și în sfîrșit să mulțumească sufletește numărul cel mare al oamenilor lăsați în afară de ori ce legătură religioasă și socială.

O asemenea forță ea nu putea să și-o găsească nici o-dată în sine însăși, și pentru-că soarta ei devenise cu timpul legată de soarta cetății, ea a trebuit să se sacrifice în sfîrșit cu totul acesteia.

În prima jumătate a secolului al IV e. Chr. epoca în care trăește Platon, influența vechii organizațiunei pe familii d'abia se mai poate recunoaște. Cerințele politice și sociale făcuseră din Atena o cetate democratică, unde averea materială și calitatea de bun soldat erau titluri cu mult mai recunoscute decît autenticitatea originii de familie. Sub influența desvoltării comerciale a diferitelor colonii, mica producțiune agricolă se disolvase din ce în ce mai mult, pentru a face loc producțiunii industriale, și cu mica producțiune agricolă se disolvase și libertatea gospodării individuale; specializarea producțiunii în lăntuia în această epocă nu numai familiile dar chiar și cetățile întregului teritoriu elin.

Aceeaș transformare apoi se întîmplase și în domeniul sufletesc al vieții oamenilor.

Cu schimbarea modului de distribuțiune a averilor materiale, era schimbat și criteriul valorării morale a omului. Plebea admisă de nevoie în cetate își stabilise din propriile sale inclinațiuni noi criterii morale, pe care le-a întovărășit cu noi rituri religioase. Vechiurile obiceiuri ale cultului familiar căzuseră, în timpul lui Platon, cu desăvîrșire în desvetudine.

Aspirațiunile se îndreptau în spre noi probleme morale. Din acele credințe și instituțiuni, pe care le mai păstra Atena ca niște resturi convenționale pentru respectul vechii stări de lucruri, ultimele fuseseră nimicite de critica negativă a filosofilor din secolul, ce precedase pe acela a lui Platon. Sofiștii curățiseră terenul pentru a face drum noilor direcții. În zadar, în urma nenorocirilor venite asupra Atenei în timpul războiului peloponesiac, un curent al opiniunii publice cerea reîntoarcerea la trecut, căci o asemenea-reîntoarcere devenise cu neputință. Tot efectul acestui curent s'a mărginit la exilarea a citor-va liberi cugetători și la condamnarea la moarte a lui Socrate, magistrul lui Platon, fără a împedica însă cituș de puțin transformarea, în spre care era pornită conștiința lumii eline.

Credința în zeii tutelari ai familiei, lipsită fiind de ori-ce sprijin moral și material, pierduse aproape ori și ce înriurire asupra vieții practice. Vechile ceremonii religioase deveniseră pentru cei mai mulți un *non sens*; nimeni nu-și mai da seamă de rostul pe care-l avea focul sacru de pe vatră, sau de invocațiunile ce se făceau către zeii casei.

În locul acestor vechi credințe, sentimentul religios a celor noi intrați în cetate mijlocise a lăsa cale liberă altora, mai potrivite noilor cerințe.

În special cea mai desastroasă influență de care aveau să sufere vechile credințe, era influența coloniilor. Pe cînd în cetatea metropolă, Atena, tradițiunile familiare mai găseau încă o proptă în drepturile o dată cîștigate prin vechime; în colonii, mobilitatea tradițiunilor mergea de o potrivă de repede cu mobilitatea averilor. Coloniștii apoi pe lingă această, erau și prin practica lor comercială foarte expuși la înriurirea religiunilor streine. Ei veneau în contact cu Egiptenii, Iudeii, Persanii, Tracii, etc. cari toții aveau cultul lor național, și comerțul cu aceștia era necesar se fie ceva mai mult de cît un simplu schimb de mărfuri. Efectele acestui comerț apoi se resimțea în cetatea metropolă. Și un exemplu pentru a învedera acestea 'l găsim în

crisa morală provocată de filosofii sofști. Toți acești filosofi sunt de origine străină de Atena, deprinși cu viața de colonii, adică liberi la discuțiune și fără respect pentru tradițiile seculare. În Atena, afirmările lor la început au părut tot atâtea paradexe; puțin după aceea însă ei au fost înțeleși și urmați; o probă de transformarea în care intrase Atena.

Prima jumătate a secolului al IV-lea a. Chr. timpul în care Platon își dezvoltă activitatea sa filosofică, se găsește încă sub influența lor.

Toate aceste transformări sociale avuseseră ca rezultat a aduce în vechea cetate elină o stare de depresiune a spiritelor, o stare care să se manifeste în literatura timpului prin o aspirațiune vagă spre un ce ideal, un ideal cit de departe de lumea reală, lume plină de contradicții și erori. Frământările morale caracteristice pentru epocile de tranziție, deprinseseră pe poporul elin, altă dată așa de iubitor de plăcerile venite din desfășurarea vigoarei corporale, cu reflecțiunea morală și cu dialectica motivării acțiunilor. În aspirațiunea spre acel ideal, ce se punea în afară de hotarele lumii reale, se afirma o direcțiune cu totul nouă pentru viața de până aci a Elinilor. Vechii Elini, eroii lui Homer, iubeau ceea ce putea să vină în atingere cu dinșii, se pasionau pentru lucrurile văzute, trăiau în deplina actualitate a vieții. Elinii din secolul al IV-lea trăiau în dorul unei alte lumi mai ideală, mai desbrăcată de impresiunile actualității; căci lumea reală pentru dinșii era prea josnică față de cea inchipuită. Dificultățile sociale și politica de sigur au contribuit într-o largă măsură să aducă această direcțiune a spiritelor: la Atena, luptele politice decăzuseră la luptele dintre bogați și săraci; în afară de Atena, Elini dușmăniți între dinșii căutați să deschidă care mai întiiu drumul barbarilor spre a le cuceri teritoriul lor propriu. Pe lângă acestea adăogați încă miseria economică în care se găsea mulțimea de sclavi aduși în urma resboaelor, și mulțimea chiar a cetățenilor liberi istoviți de dările grele către Stat, și aveți tabloul complet al timpului. Pe un fond așa de negru, inchipuirea unei lumi ideale eșea cu atit mai mult în relief și deosebirea devenea cu atit mai mult simțită.

O veche concepțiune filosofică apoi, importată de mult în Atena, dar care multă vreme nu găsește adepți, venea să dea o și mai mare consistență acestor aspirațiuni ideale.

Cultul lui Dionisos, cult importat de la Traci, încă din timpuri foarte vechi, se găsea întovărășit de o concepțiune filosofică, plină de consecințe pentru viitor.

Practica acestui cult însuș fusese, dintr'un început, cu desăvirșire contrară temperamentului elin.

Elinul în toate manifestațiunile lui îi plăcea înainte de toate a păstra o măsură; era inamicul exagerațiunilor. În cultul lui Dionisos însă această măsură era de multe ori depășită.

Serbătorirea lui Dionisos se făcea în mijlocul orgiilor celor mai desfrinate; oameni și femei, cu părul despletit, fără nici o sfilă de morală și obiceiurile stabilite, căutați prin dansuri și băuturi alcoolice să și provoace stări de delir și de extase. Și-ruri întregi de oameni cădeau în convulsiuni epileptice; sub stăpînirea vre-unei halucinațiuni se dedeau la tot felul de excese; așa, că serbătorirea lua de multe ori înfățișarea unei manii epidemice, spre groaza tuturor privitorilor¹.

În urmă, cu cit Dionisos a devenit mai popular, cultul lui a luat și el o formă mai blindă, mai elină. Această imblinzire însă a ajutat să se desvăluiască mai bine concepțiunea filosofică cu care el era întovărășit.

Provocarea delirului și a extasului era pornită din tendința, pe care o avea adoratorii lui Dionisos de a-și vedea sufletele lor unite cu acela al zeului. Adoratorul lui Dionisos urmărea dedublarea personalității sale sub toate chipurile: prin delir și extas i-se mijlocea despărțirea sufletului de corp, și de aceea dinsul și le provoca. Adeptul cultului pleca de la concepțiunea, că în fie-care om sunt două părți cu totul deosebite, una a sufletului și alta a corpului, și că cea din urmă este numai locașul efemer a celei d'intiiu, un locaș miserabil și necurat. De acea cînd orgiile perdură puțin cîte puțin din caracterul lor selvatic, vedem cultul preschimbîndu-se într-o ceremonie de curățire a sufletului de petele pe care i-le da tovarășii acestuia cu corpul.

Elinii remași în afară de aceste noi concepțiuni nu priveau însă cu mai puțină groază aceste ceremonii ulterioare, de cum priviseră predecesorii lor vechile serbători de orgie. Dedublarea personalității omului în spirit și corp nu avusese nici odată pentru ei vre-o însemnătate mistică. Pentru vechii Elini corpul și sufletul formați un tot nedespărțit în viață, ca și după moarte, și concepțiunea dionisică era pentru ei incompatibilă cu însuș felul lor de traiu.

În organizațiunea lor politică și socială de odinioară nu se găsea nici un motiv de a fi considerat corpul ca un ce inferior

1. Erwin Rohde *Psyche, Seelencult und Unsterblichkeitsglaube der Griechen*, 1894, pag. 330 și urm.

sufletului: plăcerile corpului erau de o otrivă cu cele ale sufletului; nimeni nu se gindea la o curățire a sufletului de contactul ce-l avea acesta cu corpul.

Valoarea individului de asemenea nu și-ar fi găsit la vechii Elini nici un sprijin în concepțiunea sufletului isvorită din cultul lui Dionisos. Individul de atunci își găsea valoarea sa în participațiunea, în care se afla el cu cultul domestic al familiei și îi era inutilă ori-ce confundare a sufletului său în sufletul vre-unui zeu ca Dionisos. Izbăvirea de păcatele corpului îi era de asemenea inutilă, ca fiind în sine fără nici o legătură cu tradițiile familiei.

Dar dacă pentru cei ce participați la un cult domestic, această deosebire între suflet și corp rămânea fără nici o consecință, nu tot asemenea era însă pentru cei ce erau socotiți ca fiind în afară de ori-ce organizațiune legală a familiei. Pentru aceștia—lipsiți de zei tutelari ai rasei, deosebirea avea o mare importanță. În cultivarea sufletului sta germenul unei noi religii, a religiei populare prin excelență. Fiecare Elin, din familie sa nu, avea un suflet, și izbăvirea sufletului de păcatele corpului era o ceremonie la care puteau să participe toți; ea oferea o înălțare morală pe care și-o putea cuceri ori și cine.

Din această cauză cei afară din ori-ce legalitate au primit cu entuziasm cultul lui Dionisos. Asociațiunile, care practicați acest cult erau compuse în mare parte de săraci și în genere din oamenii, căror religie Statul nu le da nici o mângăere. Concepțiunea unui suflet deosebit de corp, era singurul criteriu după care era cu putință să se dea tuturor lucrurilor un sens pe lume și să se acorde fie-cărui om o valoare morală.

Și de aceea triumful acestei concepțiuni era asigurat. Disolvarea vechei aristocrații de sine și triumful democrației, aduceau acest triumf ca o consecință inevitabilă.

Cu drepturile politice trebuiau concedate

și drepturile la religie și aceste drepturi nu se puteau da decit prin mijlocirea numitei concepțiuni, că fie-care, fără deosebire de origină, are un suflet, prin care apoi participă la cultul divinității.

La sfârșitul secolului al V-lea a. Chr. drepturile acestea nu mai făceau indoiială pentru nimeni. După morala timpului — morala propovăduită mai ales de Socrate, magistrul lui Platon, fie-care om trebuie să se conducă după normele pe care i-le dă știința sa, morala sufletului său propriu. Legile scrise și tradițiunile trebuiesc reformate pentru a le face conforme cu cerințele sufletului. Adevărul stă scris în sufletul fie-cărui; fie-cine n'are de cit să se observe pe sine însuș pentru a și-l descoperi și a-l aplica în viață.

Urmașii lui Socrate n'au intirziat apoi a trage toate conclusiunile cari decurgeau din această nouă teorie morală.

În starea de deprimare generală în care se găsea Atena în urma transformărilor sociale și politice, concepțiunea unui suflet deosebit de corp apărea de îndată ca un liman al aspirațiilor tuturor. Viața pur sufletească deveni un ideal moral nediscutat și emanciparea de sub dorințele și plăcerile corpului mijlocul, de a atinge acest ideal. Și cu cit viața reală, pe care Atenienii o duceau în patria lor, devenea mai grea și mai nenorocită, cu atit ei erau mai înclinați a vedea între ceea-ce este și aceea ce ar trebui să fie, un raport analog cu acela ce este între corp și suflet.

Lumea reală cu toate dificultățile ei era pentru lumea ideală, intocmai cum era corpul pentru suflet, un locaș miserabil și nenorocit; aspirațiunile tuturor tindeau să rupă lanțurile ei, spre a lăsa omului participațiunea la o lume ideală, la o viață pur sufletească.

Atenienii se găseau în această stare sufletească, cind în mijlocul lor începu Platon activitatea sa filosofică.

(Va urma).

SCOALA ROMÂNĂ ÎN MACEDONIA

I.

Cu trei-zeci de ani în urmă, pe la 1862, după călătoriile prin Macedonia ale poetului Bolintineanu, se născu în București un curent în favoarea Românilor macedoneni. Acest curent, reprezentat la început prin Bolintineanu, Boliac și Tel, căpătă o întindere mai mare printr'un incident hazliu: Pe cîmpia de la Cotroceni era paradă, se împărțea la oaste steaguri cu vul-

turi, ne povestește d. Ureche, cînd deodată un călugăr, venit de la muntele Atos, entuziasmat de falnica oștire, începe să strige „și eu hîu Armân“ „și eu hîu Armân“.

Totuș, acest curent cu toată societatea care l'a format și care a tipărit cite-va cărți, a rămas slab pînă la 1864, cînd ajunge ministru al Instrucțiunii publice și cultelor d. Krețulescu. La îndemnul d-lui Ureche, secretarul general al ministerului care pînă astăzi a rămas un puternic

sprijin al acestor școli — ministrul prevede o sumă în buget pentru subvenționarea școlilor din Macedonia. Acesta e primul început.

La 1864 fú trimis Averchie în Macedonia să aducă copii, cari după ce vor învăța carte în țară să se întoarcă în patrie și să respindescă lumina printre frații lor.

În toamna anului 1865 se înființează în București prima școală română pe-tru Macedonenii. Această școală era așezată lângă biserica St. Apostoli și număra 12 elevi, ale căror nume urmează: *Dante, Tului Tarit, Pitu, Papinian (Avdela), Bodralexi, Gușu Papacosta, Popilian (Veria), Teodorian și Goma (Perivoli), Teodori și Ion Cuzu (Cavala)*.

În vacanța anului 1867 Averchie se întoarce în Macedonia cu elevii săi. Împreună cu dinșii s'a întors și *Gianuli Tomescu*, care absolvise un seminar din țară. La Septembrie 1867, Averchie care reușise să-și mărească numărul adepților încă cu vre-o 12, s'a întors din nou în București, iar *Gianuli Tomescu* rămâne în Macedonia și fundează la *Avdela prima școală română printre Români de la Pind*.

Tot în acest an, d. Mărgărit deschide pentru prima dată școală română la *Vlaho Odisura*. D. Mărgărit care pînă aci fusese dascăl grec, fusese recomandat pentru acest post de către d. Atanasescu, care la 1864 fondă prima școală română în Imperiul Turcesc la Tirnova.

În toamna anului următor (1868) se deschid alte două școli, una la Gopeși de către repositul Dimitrie Cosmescu; un absolvent al școlii comerciale din Galați, și alta la Ohrida de către Tomara.

Tot în acelaș an se întorc Dante la Avdela și Tului Tacit la Clisura.

Despre modul cum a fost primită deschiderea școlilor române în Macedonia iată cum se exprimă d. Ureche: «Mare bucurie și emoțiune produse în toată țara inaugurarea primelor școli române în Macedonia și mișcarea literară în favoarea Românilor macedonenii; felicitări veniri din toate părțile țarei. Kogălniceanu, nemuritorul Kogălniceanu, îmi scria:

«Înainte, prietene, deșteptarea elementului român în Macedonia va asigura un factor mai mult întăritor României.»

Nemuritorul șef al liberalilor naționaliști, Ion Brătianu, îmi scria: «Deșteptarea Românilor din Macedonia va întări pe Turcia, și noi, cu toate greșelile Turcilor, avem nevoie să-i întărim, căci întărindu-i, pe noi ne întărim.»

Și Ion Ghica, ca să nu vorbească numai de cei ce numai sunt, îmi scria: «Nu mă pot destul bucura priimind de la d-ta știrea înființării primei școli în Macedonia; greutatea ce se întâmpină la deschiderea unor asemenea instituții nu vor întirzia a se înlătura, pe dată ce guvernul turcesc va înțelege folosul său din deșteptarea Românilor macedonenii. În acest scop eu am scris și voi mai scrie la cunoscuții de ai mei din Turcia».

«Umanitatea aprobătoare întâmpinată în țară cu înființarea primelor școli în Macedonia, între 1865 și 1870, așa putea să v'o demonstrez încă cu toată presa de toate nuanțele din acel timp și cu o numeroasă corespondență din țară, din streinătate, din Ardeal și de la alți bărbați de cit cei trei, pe cari avusei onoarea să-i citez.

Entuziasm și bucurie era în țară cînd s'a deschis primele școli în Macedonia, hotărîre și energie erau în inimile acelor cari se duceau să deschiză aceste școli, însă pe cit de mare era dragostea și bună voința ce aveau să înlănească acești apostoli ai României printre frații lor din Macedonia, pe atît de vrăjmașă și diabolică era opoziția ce avea să le facă *elevul grec*.

În ast-fel de condiții, toate forțele au fost cheltuite între 1868 și 1878 ca să se stabilească cite-va redate sigure. În afară de școlile citate mai sus, între acești ani s'a mai deschis două școli românești, una la *Nevasta* la 1874 de către Ionescu Cherana și, alta la *Crușova* de către St. Cionescu la 1875.

Între 1878 și 1883 numărul institutorilor români crește într-o proporție neobicinuită pînă atunci. Printre valoroșii membrii ai acestei pleiade care a înființat *liceul român din Bitolia* și au început o organizație în școlile noastre avem să însemnăm: pe savantul Glodariu și d. Corvin (transilvănenii), părintele Georgiade, repositul Bagev, domnii Cairetti și Petrescu la Bitolia; d. N. Cosmescu la Gopeși; Nicolescu la Peripe, Șumba la Băiasa, etc.

Numărul profesorilor crescînd și corespondența lor cu România devenind prea bătătoare la ochi, s'a convenit ca d. Mărgărit să raporteze în numele tutului la București, despre nevoile și starea școlilor din Macedonia. Cine își putea închipui că acest minuscul început din 1878 era să devie temerara inspecție din 1897!

Primul fapt arbitrar care învrăjbește pe profesori contra d. lui Mărgărit este destituirea repositului Popilian, din institutor la Crușova în primăvara anului 1882. Cu un an după aceea, la 1883, suspendă funcționarea liceului din Bitolia, înființat abia de doi ani, destituind pe toți profesorii acestui liceu, sub ridicolul pretext că au închiriat local fără știrea d-sale. Astfel începe decadența.

De atunci și pînă astăzi institutorii și profesorii în Macedonia în loc să se ocupe de propășirea României, în loc să caute a apăra loviturile ce dau dușmanii cauzei noastre, și cari acum se îndesesc foarte mult, sunt siliți să se ocupe de poziția lor față de amicii d-lui Mărgărit; de atunci și pînă astăzi numărul școlilor crește. S'a înființat și la Ianina un gimnas, iar pe la 1894 la Berat, dar totuși se vede că noi dăm îndărăt în loc să mergem înainte.

Dacă ne întoarcem acum privirile la școlile de fete vom constata, că prima școală română a fost deschisă la 1879 (Februarie) de către d-na Agatia Apostolescu la Ohrida, unde d-l Filip

Apostolescu înlocuise pe Tomara încă de la 1871. Tot în acest an (Septembrie) s'au mai deschis școli române la Gopeși de către d-na Eliza N. Cosmescu și la Crușova de către sora d. sale Victoria. Printre profesoarele cari mai merită atențiune pînă la 1883 avem pe d-na Bizanti, d-rele Antonescu, Diculescu la Bitolia și d-ra Crisoveloni la Lisura.

Acum, cînd cunoaștem ordinea cronologică în care s'au fundat școalele din această epocă să vedem cum se proceda la deschidere, căci astăzi grație sfaturilor ce am dat noi Turcilor, și cari nu se aplică de cit la noi, pentru a deschide o școală avem nevoie de o autorizație și de multe alte formalități, cari necesitează mai mulți ani.

Procedul era foarte simplu: institutorul, care din cele mai multe ori era din satul în care era să fundeze școala, se înțelegea cu rude de ale sale și cu cetățenii, cari de la început dovedeau dragoste pentru limba lor, ca să își trimeată copiii la școală ce va deschide el. Nu a rare ori școala era locuința institutorului, căci pentru școală română nu era casă de închiriat.

Arhieriei greci, îngroziți că are să li se întâmple și în Macedonia ce au pățit în Țara Românească, dăduseră ordine subalternilor lor, ca îndată ce se va deschide o școală română într'un sat, să li se dea de știre. Cînd v'aș spune, că arhieriei, pe acele vremuri, erau mai teribili de cit *valii* n'ați avea de ce vă îndoi, că nu numai că li se da de știre, îndată ce institutorul român își făcea apariția într'un sat, dar se mai făcea și o propagandă energetică contra lui. Nu intra popă în casa în care era găzduit institutorul român, și erau afurisiți de biserică toți aceia cari îi întindeau mina.

Arhierieul cum lua de știre de venirea unui institutor, întreba de numele lui și de locul unde a trăit pîna la această vîrstă, apoi după un calapod cunoscut îl declara de agent plătit de un Stat străin și atrăgea atențiunea autorităților turcești asupra turburărilor ce poate să provoace acest spion printre supușii creștini. Îndată ce se lua cunoștință de acest tacvir, autoritățile trimiteau jandarmi cari s'aducă legat pe numitul institutor în capitala vilayetului. Pe ploș, pe ninsoare, în ajun de zile mari institutorul român, ca un criminal de rînd era tîrit în închisorile orașului. De aci numai stăruinți puternice și sacrificii mari din partea cetățenilor puteau să l' aducă la interogator.

«De cine ești plătit?»

«De ce deschizi altă școală cînd este una deja în sat?» Acesta e interogatorul!

Respunsul este foarte simplu: «Ești cunosc limba română, adică cea vorbită de cetățeni, nu cea care se predă acum în școli, grecească și m'am

învoit cu ei să le învăț copiii în limba lor maternă.

De acum începe rolul cetățenilor; ei au să probeze că au angajat pe institutor; că deși trecuți ca și Grecii sub numele de „rum“ de către autorități, totuși ei sunt o națiune a parte, că lor le mai zice și „olah“ iar Grecilor „ionan“. Mai probau ei cu piața întregă că nu e nici un „ionan“ în Bitolia și în toate orașele românești de prin prejur.

Acuzațiunile aduse de arhierie nu se scuturau ușor; toate școalele își au istoricul fundațiunei lor, mai toți institutorii de la început, și au avut zilele lor de închisoare. Totuși, zilele de atunci erau mai dulci de cât cele de acum; atunci stai în închisoare din cauza dușmanilor, acum stai în închisoare și mori de foame din cauza alor tei!

După ce partidul românesc reușia să pue mina pe școala comunală, atunci se începea lupta pentru biserică. Aci poziția Românilor era cu mult mai slabă; sunt drepturi acordate arhieriei prin firme de către Sultani, asupra bisericilor din tot imperiul. Este hotărît că în Turcia sunt următoarele capete de cari depind toți în materie de religiune, toți supușii nemusulmani din Imperiu: Patriarhul ecumenic ortodox, exarcul bulgar, un trimis al Papei, șeful bisericilor protestante, patriarhul armean și un rabin. Pe unul din acesteia dar trebuia să-l recunoască Români ca șef al lor religios. Români, pe unde au fost mai mulți, au găsit leac foarte bun și pentru Turci și pentru arhierie. Au declarat, că nu vreau să audă de nimic, ei recunosc de cap al lor pe M. S. Sultanul. Nicî amenințările, nicî lingușirile celor interesați nu i au putut scoate din aceasta; pentru arhierie leacul le e și mai sigur; dacă un arhierie atacă limba română și nu vine, cel puțin odată pe an, să slujască împreună cu popii români în biserică satului, atunci nu i dă nimeni taina ce i se cuvine. Grecomanii, adică Români cari învață grecește în școli, nu dau nici ei, căci cred că ajunge arhierieului că l' susțin, în cit lipsa de arginți față cu arhieriei de la Crușova, unde procedul s'a aplicat, a dat rezultate foarte satisfăcătoare.

Printre institutorii care au fost mai fericiți cu instalarea limbei românești avem să însemnăm în primul rînd pe aprigul luptător D-l Nicolae Cosmescu, care reușește încă de la 1880. De atunci se citește la Gopeși românește în biserică și mai tot ce e scris în această biserică e în limba română, apoi vine institutorul de la Ohrida, unde biserică Sf. Gheorghe e de mult în mînele Românilor. Se mai citește acum românește în biserică la Crușova, și încă în vre-o două comune numai.

(Va urma)

Crist Otto.

(Bitolia)

DE LA 1848

Br. Kemény István, *A fekete Könyv* (1895, Budapesta. In ziarul „Magyarország“, nr. 121—131).

Szilágyi Farkas, *Nagy-Enyed Posztulása* (1891, Aiud.)

Axentie Severu, *Respuns la Cartea Neagră* etc. (1897, Braşov.)

Baronul Kemény era la 1848 comite suprem al comitatului Albeii-Inferioare; Szilágyi este un preot reformat din Aiud, care la 1848 era un copil și care, pentru a scrie, este avisat la povestiri ori însemnările scrise și tipărite ale altora; Axentie, prefect la 1848, combate în respunsul său pe acești doi scriitori de memorii, pe temeiul celor știute și pățite de el ca contemporan pus în situație să știe tot-dea-una ce se petrecea, și-pe temeiul actelor ce le-a păstrat.

Dintre cele două lucrări ungurești, a lui Kemény privește un complex mai mare de evenimente, începând cu luna Octombrie 1848; a lui Szilágyi tratează în special catastrofa Aiudului. Axentie face rectificări la amândouă.

Spiritul, în care sunt scrise lucrările ungurești, este o probă că literatura istorică continuă a lucra la adîncirea aceluși secular conflict, care a înstrăinat din ce în ce tot mai mult pe Români de Maghiari, și pe aceștia de Români.

Intră cit îl privește în special pe Axentie, reproducind în *Respuns* un act al său din 19 (7) August 1848, ne asigură că el «atunci mă credea într'o bună înțelegere frățească între noi și Maghiari» (p. 337). Azi el ne invită să cetim cartea lui Szilágyi pentru a vedea «pină unde poate merge ura lui și a lor lui în contra noastră» (p. 307), pentru-că și Szilágyi, și Kemény cu cei ce-l tipăresc azi (p. 87) «ură vor să propage, și să provoace resbunarea Maghiarilor și Săcuilor asupra Românilor pentru un război viitor și sunt atât de scurt văzători de nu observă, că arma ce vor s'o folosească, contra noastră, are două tăişuri, un tăiş provoacă ura și resbunare, celalalt poate încuraja pe cei ce au comis atrocități și omoruri să mai comită și cu altă ocaziune, pentru-că—după cum arată *Cartea Neagră*, afară de doi, toți aceștia, nu numai au ramas

nepedeșiți, ci au fost și remunerați și distinși»..

• Ura colo, ură din coace; amenințări dintr'o parte, amenințări din ceastă-laltă!

* * *

Vezi aceasta și te întrebă, dacă poți căuta și imparțialitate pe filele scrierilor acestora care nu fac numai istorie, ci — au și alt rost?

Axentie ne asigură, că din parte-i numai adevărul'l vorbește, pentru-că (p. 177) asta'i «deosebirea între noi și cei mai mulți magnați și scriitori maghiari: noi moderați, ei lăudăroși; noi drepti, ei din contră; noi sinceri, ei mincinoși. Așa au fost magnații și nemeșii de cînd lumea... Și mai incolo: «Să nu lăcomim, domnilor, a ne arăta mai mari viteji de cit am fost ca să nu inducem posteritatea în ispită»¹ Și aiurea adresîndu-se scriitorilor unguři și devenind mai retor, de cit este de obicei: «Stie-vă D-zeu ce cugetați, ce minte purtați, ce planuri aveți, de nu scrieți lucrurile exact, cum s'au petrecut, ci vă place să le umflați, incurcați, ca nici voi înșivă să nu le mai credeți... Dar destul, pentru-că mi se revoltează toate simțurile cînd aud și văd cele ce propagați cu un zel demn de cause mai bune!»

* * *

Ce este însă «Cartea Neagră», căreia i se adresează acest fel de vorbe?

«Cartea Neagră», publicată în ungurește, a fost scrisă în nemțește. Editorul ei afirmă, că ea a fost scrisă în 1849.

Axentie arată, că aceasta nu poate fi adevărat (p. 88—89), și că opera lui Kemény s'a scris mai tirziu. «Cartea Neagră» a fost compilată după 1851. În tot cazul ea este foarte aproape de anii 1848—49, în cit merită să i se dea atenția ce i s'a dat.

Scopul compilației a fost, după Axentie (p. 146), să servească ca «memoriu făcut de unioniști și predat împăratului, ca să

1. Axentie (p. 321); „Nu vă osteniți, Domnilor, a ațița focul aproape stîns, sub spuză, mai bine fugiți, feriți-vă de el, ca să nu-l aprindeți înainte de-a fi stîns perfect!“

2. Face o bună impresie cînd Axentie refuză (p. 243) da-a primi în socoteala sa o victorie frumoasă, ce i-o atribue Szilágyi.

denunț; faptele Românilor și să-l îndupleze (!) a se feri de serviciile lor.»

Ast-fel de memorii s'au dat împăratului și din partea Ungurilor și din partea Românilor. Părerea exprimată de Axentie cu privire la Cartea Neagră poate fi nimerită.

Nu vedem însă, pentru-ce ea 'i numită «apocrifă» (p. 93), pentru-ce, înăturându-se în acest chip paternitatea lui Kemény, totuș la începutul răspunsului se explică pe lung și pe larg motivele ce 'l fac pe Kemény suspect și nevrednic de credință? Ori «Cartea Neagră» este apocrifă și Kemény putea să fie scos din discuție *pur et simple*, ori Kemény e autor, și observările disprețuitoare («polecism» etc) nu mai aveau loc. În această chestiune ar fi fost deci mai bine, ca autorul să fie mai lămurit asupra convingerei sale: a cui e «Cartea Neagră», a lui Kemény (v. d. p. 30) ori a altuia? Eū prefer să i-o recunosc, cum pretind editorii, lui Kemény și să dovedesc ce dovedește Axentie, decit să dovedești atitea birfeli și să le atribuī unui năimit necunoscut.

Faptele mai de căpetenie, cu care se ocupă «Cartea Neagră» sunt măcelul de la Zlagna, evenimentele petrecute în Ábrud, între care și misiunea și soarta lui Dragoș¹⁾ pretinsul plan făcut de Români de a prăpădi toată nobilimea maghiară, și altele mai mărunte.

1. Relativ la Dragoș, iată ce mai citim într'un număr recent al *Dreptății* din Timișoara.

Chitavari (Italia). 22 Februarie.

Prea stimat d-le redactor! Cu sufletul plin de o plăcută emoțiune am citit articolul scris în fruntea patrioticului ziar „Dreptatea“ nr. 26 din anul curent și intitulat „Drepturile firești“.

Educat la școala marelui Român Ioan Dragoș—care fu jertfa orbitului șovinism unguresc din 1848/49—cu satisfacțiune declar, că conținutul articolului deasupra și mai ales concluziunea sa era și la 1849/49 programul Românilor din Ungaria, și cu programul acela toată jurnimea română din comitatul Bihorului a mers și a luptat contra tirâniei feudalismului din epoca aceea.

Vă poftesc, d-le redactor, sănătate bună, ca să puteți scrie ast-felii de articoli pe mulți ani, și pentru tot-de-auna a lumina orbimea șovinismului din Neo-Ungaria de astăzi.

Să trăiască staturile federalistice ale popoarelor locuitoare d'alungul Dunării și Alutei.

Cu salutare frățească sunt

*Un soldat italian român, care la 1848
a luptat în țară Ungurilor.*

* * *

Răspunsul dat lui Szilágy relativ la incendiarea și devastarea Aiudului cuprinde paginile 183—352. Axentie neagă, cum a mai făcut-o, că el ar fi dat foc Aiudului și arată amănunțit-ce a făcut și unde era el în acel timp. O vină are însă și el, și adică (p. 306): «*pentru-ce nu am trimis a doua zi pe Procopiu cu toți vînătorii săi 500 la număr, ca să oprească, să pună stavilă incendiierilor ulterioare.*» Și, adaogă; «Nu am făcut-o, pentru-că văzînd pe colonelul Lozenau, că în urma scrisorii mele nu se mișcă, să meargă în ajutorul Aiudului, ba încă s'a bucurat că arde acel cuib de Ultramaghiari *am crezut, că totul sē petrece cu știrea și voia generalilor împărătești și așa nu am cutezat a le strica planul!*» Focul îl puseseră, după, Axentie, o mare ceată de vagabonzi, care în decursul războiului civil s'adunaseră în Aiud din multe părți și nații.

Insemnînd afirmațiunea lui Axentie, nu stăruim să facem o dare de samă amănunțită, care într'o istorie a revoluției va forma de sigur o pagină interesantă.

* * *

Scrierea lui Axentie este o scriere de valoare. În ea se va căuta ce se spune, nu forma în care se spune, și se vor găsi contribuiri prețioase pentru istoria ultimei revoluții a Românilor din Transilvania.

Trebue să ne bucurăm cu atit mai mult de ea, cu cit vedem că evenimentele dela 1848 nu au găsit încă nici un scrutător special. Se știe doară că d. e. actele comitetului revoluționar de peste munți se află în Cluj și nimeni nu și-a luat oboseala să le cerceteze!

Axentie constată și din parte-'i această lipsă de istorici și de scrutări istorice, despre care D-sa ca martor al evenimentelor, spune că ar putea să se scrie nu una, ci zece cărți mult mai negre de cit a baronului Kemény. El face un apel, la toți citii mai trăsesc și citii știu, să scrie biografiile luptătorilor români de la 1848, «pentru-că sunt datorii să pună mina și umărul toți citii aū cunoscut pe vreunul din ei, spunînd ce știu.»

Axentie însuș și-a scris memoriile sale. Se vor publica? Publicarea lor o face

«dependentă de la primirea acestei critice și răspuns. Pentru ce adecă această condiție, nu pricepem. Noi sperăm însă, că și pentru a grăbi apariția memoriilor, ne vom

grăbi a consuma *Respunsul* — dacă ni să cere împlinirea acestei condiții, de-alt-fel, pentru ori-că Român, plăcute.

George Bogdan Duică

LA MAREA NEAGRA

Am anunțat într'un număr al revistei noastre, că marile ziar german „*Koelnische Zeitung*” a publicat mai deunăzi cite-va articole, al căror subiect era România.

Articolul întâiu este o descriție foiletonistă a unei călătorii, dela București la Constanța. Al doilea se ocupă de Constanța și pe acesta îl rezumăm și noi în cele următoare:

Constanța este un drăgălaș orașel de mare, care în cei optusprezece ani, dela congresul de Berlin încoace, a luat o puternică dezvoltare. Numărul locuitorilor săi s'a ridicat de atunci de la 3000 la 10.000. Cel mai bun criteriu de a putea aprea această dezvoltare, sunt porturile bulgărești Varna și Burgas.

Și aceste au înaintat, cu toate acestea Varna cu ale sale 35.000 de locuitori și Burgas cu cele 7000 sunt în comparație cu Constanța, foarte înapoiate. Deși orașul Varna a stăpinit multă vreme comunicațiunea comercială între Europa centrală și cea de Nord pe deoparte, și între Constantinopol pe de alta, acest oraș este, cu toate casele sale noi, un mizerabil cuib oriental, în care un călător european abia poate găsi un sălaș suportabil. Burgas a făcut, păstrind proporțiile, progrese mult mai mari, decit Varna, dar a păstrat un caracter țărănesc și această din cauza împrejurimii sale.

Constanța, din contră, a devenit un frumos port de mare și o cochetă stațiune balneară de un caracter pronunțat europeanesc, deși Dobrogea cu populațiunea ei rară și mixtă nu constituia o brză favorabilă pentru o asemenea dezvoltare.

În genere trebuie să recunoaștem, că aproape toate lucrările pe cari le-au luat Românii dela 1866 în minile lor, ei le au făcut cu pricepere. Ideia romanității, în sferă căreia intră numele României, în parte proponderantă limba ei și în parte origina poporului ei, a avut pentru ea aproape aceeași valoare, pe care l'a avut contactul intim al multora dintre cei mai buni și văzuți bărbați ai săi cu marile națiuni civilizate ale Europei. Românii au urmărit totdeauna scopuri mai înalte, decit vecinii lor și ei au dovedit pină astăzi, că au avut și cumpătul și puterea de a le realiza.

Constanța nu e numai port maritim, ci și stațiune balneară.

Marele otel englezesc ce se înalță pe malul mării are menirea să serve atit stațiunei balneare, cit și comunicațiunii marine. Otelul are o terasă spre mare care îți arată stincoasele ei maluri. La stînga este un mic port pe care l'au

construit Genovezii în timpul stăpînirii lor maritime, la dreapta se întinde o aleă simplă dar frumoasă, care servă oaspeților stațiunii drept loc de promenadă.

Din distanță în distanță alea este întreruptă de pavi loane deschise, care te scutesc de arșița soarelui, și de bănci pe care șezi pierdut în contemplațiunea mării.

De scaldat, apa este pentru noi încă destul de caldă. Marea Neagră n'are flux și reflux, dar incalte conținutul ei de sare este relativ destul de însemnat, iar bătaia valurilor nu lasă nimic de dorit.

Locul destinat corăbiilor și magaziiilor este încă foarte restrîns și abia în cîtiva ani se vor arăta avantajile pe cari le are Constanța. Indărătul portului actual se fac lucrări de umplutură spre a dobîndi un teren întins. Pe acesta au să fie construite docuri și siloni.

În punctul unde se va construi noul port lucrările preparative au început deja. Clădirile portului și magaziiile se vor face, cu privire la dezvoltarea în viitor a Constanței, în stil mare și au să coste 50 milioane de Lei. Portul dela Constanța va avea astfel întinderea aproximativă a celui din Odessa.

Pe lângă avantajii pe care îl va avea România din acest port, mai ales în timp de iarnă, cînd, Dunărea fiind înghețată, porturile dela Galați și Brăila nu funcționează, Românii speră a participa întru citva și la serviciul postal spre India.

Este neîndoios, că în împrejurările de astăzi un bine organizat serviciu de navigație de la Constanța în Eghipt poate face drumul, pentru Europa de Nord cu 24 de ore mai repede, decit actuala linie a legăturii postale europene cu Indiile și cu extremul Orient (peste *Brindisi*).

România a făcut deja un început, creînd o linie proprie de navigație: Constanța-Constantinopol, linie ce este pusă în legătură cu trenurile exprese orientale. Inceputul a fost bun.

Despre aceasta te poți încredința, dacă te urci în elegantul vapor ce stă gata de plecare în portul Constanței.

Ce mirare deci, că tinărui Regat a prins inimă și și-a comandat cincî vapoare mari pentru serviciul său postal spre Eghipt și pentru o linie Constanța-Rotterdam și Anvers eventual și spre Anglittera.

Negreșit, e o chestie, nu cumva e prea mare rizicul pentru Statul Român a lua în propria

sa regie aceste linii. Mulți s'îndoesc, că va fi posibil a folosi vapoarele postale și de pasageri destinate pentru Egipt, și pentru transportul de vite vii.

România este o țară, unde creșterea vitelor s'începe în condițiuni favorabile; ea tinde deci, de oare-ce exportul spre Occident îi este mai mult sau mai puțin împiedicat, în mod firesc a găsi o altă țărire spre a-și deschide o nouă piață. Cel ce a călătorit timp îndelungat și pe muțe linii maritime, va fi avînd scrupule în ceea ce privește planul de a transporta vite pe vapoare postale. Cu toate acestea, cel ce are prilejul a observa deaproape febrila activitate a Românilor, le va dori din toată inima să izbutescă în noile lor întreprinderi.

Dealtcum, dacă Constanța va reuși să ia un avînt și să ajungă la nivelul portului Odessa, aceasta nu ar fi decît o reîntoarcere a Constanței la situația pe care o avusese ea în vechime, căci Constanța a jucat odată un mare rol.

El s'începea atunci *Tomis*, *Tomis* și *Tomes*, și pe monumentele romane el era numit *metropola Mării Negre*. Că el a fost în antichitate un oraș însemnat și strălucit, aceasta se poate deduce din rămășițele de colonne, figurî, reliefuri și inscripții ce s'întălesc aici în abundență.

Turcii și antecesorii lor au zidit aceste petre, fără plan și fără pricepere, în ziduri de case și de grădini, și pînă mai acum ciți-va ani nu era mirare să găsești cite un sarcofag antic folosit spre adăparea cailor și a bivoliilor!

Dela ocupația română încoace tot ce era mai bun și mai de valoare a fost desgropat și dat publicității de către un arheolog român, *Tocilescu*.

Unele obiecte s'întălesc în Muzeul din București. Tot *Tocilescu* a descoperit, la *Adam Clissi*, un mare monument, ridicat pe timpul lui Traian în forma unui turn cilindric, înalt de 30 de m. și de un diametru tot de 30 m. și bogat ornamentat. Monumentul acesta amintește mausoleul Ceciliei Metela. Cu vremea, *Tomis* deveni *Constantia*, după numele surorii lui Constantin cel Mare.

Sub Teodosie, orașul apare încă o dată ca o metropolă a Pontului Euxin, dar încet cu încetul pare a fi decăzut, și în cele din urmă ajunge în stăpînire Bulgarilor, iar mai pe urmă a Turcilor, pierzînd astfel restul însemnătății sale de odinioară.

Turcii întăriră acest oraș; întăritură ce l'facu să ajungă la onoarea bombardărilor rusești dela 1812.

Marele oaspe și locuitor al anticului *Tomis* era domnul *Publius Ovidius Naso*, poetul *Metamorfozelor*, al operelor *Amores* și *Ars Amandi*. Ovid fu exilat, pe vremea lui August la Tomi

unde a petrecut cei din urmă opt ani ai vieții sale.

Tradiția spune, că el a căzut în disgrafia împăratului din cauza scrierilor sale imorale; decît, afirmațiunea aceasta e cel puțin îndoelnică. Poetul Ovid nu prin imoralitate s'îndoiește de contemporanii săi, mai ales că acea epocă nu era de loc pudică în ceea ce privește producțiunile poetice și felul obștesc de viață.

È mult mai probabilă interpretația unor savanți, cari susțin că Ovid, care era un mare amic al sexului femeiesc, a fost cauza că o prințesă a casei împărătești fu compromisă, cum am zice astăzi. Astfel el își atrase urgia prea înaltă. Bietul poet, greu a trebuit el să-și ispășească păcatele! Toate fibrele inimii sale îl legaui de Roma, și acum el sta în vechilul Tomi, vătîndu-se în elegii de locul exilului său, în speranța de a trezi mila împăratului. Trebuie să admitem, că Tomi, ca în genere toate orașele grecești de pe malul mării, era un oraș în care se putea trăi bine.

Fărăste, că dacă un parisian elegant ar fi exilat astăzi la Constanta și ar implora în versuri milă, el nu s'ar opri la momentele bune ale orașului, ci ar căta să pună în relief mai ales părțile sale urite.

Ovid însă ne spune, că a învățat limba provinciei în care se afla, și a încercat să facă versuri în ea, și e de presupus, că el a petrecut destul de bine la Tomi, deși scrisese durerosul vers: *Barbarus hic ego sum, quia non intelligorulli*.

Posteritatea, ca să respălătească elegantele versuri ale poetului, i-a ridicat, în orașul exilului său, un monument. Români și-au dat minile, și cu ajutorul sculptorului italian *Ferrari* au înălțat lui Ovid o frumoasă statuie, ce stă astăzi pe piața Constanței și dă orașului o fizionomie de distincțiune, reprezentînd continuitatea cu străbunii. Nu știu, dacă orașul de naștere al poetului, *Sulmona*, i-a ridicat un semn de amintire. În Constanța el stă pe postamentul său, avînd fața intristată ca și cînd s'ar gîndi a scrie o nouă epistolă *ex ponto*. Pe cînd stăteam gînditor în fața statuei, domnul Ovidius era împodobit cu o cunună de lauri uscați și vestejiți.

Cîteva săptămîni mai înainte mai mulți senatori și deputați italieni depuseseră pe capul poetului și compatriotului lor acest omagiu. De atunci însă cunună de lauri alunecă în jos, și îi făcea acum impresia unei cravate legată de gît cu o poetică neglijență, și mai s'adăea ceva din adîncă intristare a lui Ovid.

S'întălesc și gîndit oare poetul, cu tot amorul său propriu, că aproape 1900 de ani mai tîrziu are să-i fie ridicată o statuie în locul exilului său?

CRONICA GENERALA

FLAMANZII DIN BELGIA

Lupta națională pe care o poartă poporul flamand din Belgia pentru egala sa îndreptățire, și ast-fel încontra hegemoniei franceze (valone) din acea țară ia dimensiuni din ce în ce mai mari.

La 28 Fevruarie Flamanzii din Bruxela au ținut o adunare populară în suburbiul *Schaerbeck*, în favorul egalității de drepturi a limbei flamande cu cea franceză în viața publică. Adunarea, la care au participat 20,000 de persoane, s'a terminat cu o pacinică manifestațiune pe strade. Cele 20,000 de Flamanzi au percurs, rînduri-rînduri, principalele strade. Peste 100 de societăți purtînd stîndarde și baniere au luat parte la această manifestare a voinții poporului. Banierele purtau deosebite inscripțiuni caracteristice, așa d. p.: «*Fără limbă nu există libertate*», «*Egalitate sau moarte*». Mulțimea cînta imnul național flamand «*Leul Flandret*».

Studentimea universitară din *Loewen* și *Gent* împărțea broșuri, în cari poporul flamand amenință cu revoluțiunea dacă nu îi se vor recunoaște drepturile sale naționale.

Manifestațiunea aceasta a durat 3 ore întregi și a decurs în cea mai bună ordine.

Tot în seara a acelei zile s'a ținut în teatrul flamand un alt miting în cauza aceasta.

E înălțătoare aceasta manifestare de energie națională; ea dovedește, că Flamanzii sunt un popor politicește sănătos și care, deșteptat o-dată la conștiința naționalității sale, e hotărît a duce pînă la izbîndă desăvîrșită, lupta pentru drepturile sale naționale.

UNIREA DALMAȚIEI CU CROAȚIA

Croația-Slavonia constituie o individualitate politică autonomă sub Coroana St. Ștefan.

Maghiarii însă n'au putut să-și stăpî-

nească poftetele și de la 1868 încoace neconținut au căutat și găsit mijloace de a submina autonomia Croației. Guvernul acestei țări se numește *croat-național* - dar toată lumea știe, că el e compus din așa numiți *Maghiaroni*, adică slugi plecate ale șovinismului unguresc.

Dar în imperiul habsburgic mai este o provincie croată: *Dalmația*.

De mult populațiunile croate ale acestor provincii cer și țin a forma un *Stat croat unit* și coordonat cu Ungaria și cu Austria, iar nu subordonat unuia sau altuia din Statele ce alcătuiesc astăzi dualismul.

Insă Tendința aceasta de unire să izbește mereu tocmai de dualism. Cu toate acestea, sunt oameni politici și în mijlocul Croaților dalmatini, cari sunt înclinați a uni Dalmația cu Croația pe baza dreptului public actualmente existent între Croația și Ungaria, decît, numărul acestor politicieni e foarte restrîns și neînsemnător.

Imensa majoritate a Croaților cere *în-lăturarea dualismului* și constituirea provinciilor croate într'un Stat unit, care să facă parte din federațiunea ce ar avea să înlocuească dualismul.

Mai deunăzi s'a desbătut de nou această chestie în Camera provinciala (*Dieta*) Dalmației.

Aceste desbateri au îndemnat pe *Budapesti Hirlap* să lanseze un chilometric articol, căutînd - firește zadarnic să dovedească că unirea Dalmației cu Croația nu s'ar putea face, decît pe baza dreptului de Stat care leagă astăzi Croația de Coroana St. Ștefan! Tot argumente vechi banale!

E probabil, că alegerile pentru Camera austriacă ce se fac acum în Dalmația vor dovedi Ungurilor, că nimeni în Dalmația nimeni nu vrea să știe de actualul drept public dintre Ungaria și Croația.

Unirea țărilor croate este o verigă în lanțul chestiunii naționalităților din imperiul vecin, iar pe cît timp există dualismul nu se poate admite probabilitatea unei soluții în sensul cum o doresc Croații.

De aceea e și foarte natural, dacă lupta acestora se îndreaptă mai ales încontra dualismului,

PRIGONIREA ȚĂRANILOR DIN TRANSILVANIA

„Revista Orăștiei” anunță că pe ziua de 8 Martie n. c. sunt citați înaintea tribunalului r. unguresc din Déva șase Români dela Dobra, fiind puși sub acuză pentru «crima» că au cântat „Doina lui Lucaciu”. Citații sunt: *George Bontos, G. Tomuța, Simeon Pascu*, (cel căruia i au luat dreptul de cântărit pentru-că Români au cântat în birtul dînsului pe «of, of, of!»), *Iosif Țig, Danil Nedelcovici, și Ion Cinel*

Pe de altă parte „Dreptatea” aduce raport despre un alt proces ce s'a desbătut la Temișoara, intentat tot unor țărani și anume. R. Bontilă (de 63 ani), St. Serulescu (de 50 ani), V. Pitici (60 ani), M. Ciortuș (53 ani), D. Surulescu (45 ani), I. Ciortuș (63 ani), D. Sărulescu (50 ani), Crima ce li-s'a imputat e, că ar fi calomniat pe un sub-prefect ale cărui isprăvuri le-au denunțat în coloanele „Dreptății”.

Au fost însă — mirare mare — achitați. Apărător le-a fost dl Dr. Aurel Cösma.

Partea cea mai interesantă a desbaterilor a fost următoarea:

Acusatorul public vrea să întrebe pe un martor, dacă s'a numărat și el între aceia, *care pe timpul marelui însuflețiri naționale din trecut pentru popa Lucaciu au adreecat scrisori și telegrame de felicitare și aderență către Dr. Lucaciu ori către martiri?* Și roagă tribunalul a-i da voia a pune această întrebare și celoralalți martori, de oare-ce vrea să se orien-

teze câtă încredere se poate pune în martori. Martorii însă erau toți în favorul acușătorilor și înaintea procurorilor maghiari, Români cari iubesc pe popa Lucaciu, nu pot să fie martori drepti.

Tribunalul a respins însă cererea procurorului.

CRIZA DIN LIGA MAGHIARĂ

Cu câtă satisfacție reproduceau și comentați ziarele maghiare știrile despre diferendul, ce se ivise la congresul din Maiu al Ligii noastre.

Ți se părea adese ori, că vezi cum așteptau gazetarii unguri ceasul, când se poată anunța cu certitudine cetitorilor lor, că «Liga valahă» s'a disolvat, și-a dat obștescul suflet și a încetat ast-fel de a mai tulbura visurile celor ce caută să maghiarizeze pe Români.

Dar s'au schimbat situațiile. Liga noastră, grație bunului simț al membrilor ei, este astăzi unită și armonia în sînul ei a devenit perfectă.

I-a venit acum Ligii ungurești rîndul să treacă printr-o criză internă. Spre orientarea cetitorilor noștri notăm, că criza *Kulturregyesületei* continuă. Unul din cot rifeii Maghiarismului, d. *Berzeviczy Alber* publică într'un ziar unguresc un articol, în care se ocupă de această criză și constată, că *decînd a intrat politica de partid în Liga maghiară*, ostilitățile în sînul comitetului ei executiv nu mai contenesc.

El propune, ca *întreg comitetul să-și dea dimisia*, pentru că cei mai mulți membrii ai săi fac politică (gubernamentală) în comitet.

Unele ziare nu admit această soluțiune, ea li se pare prea radicală.

INFORMAȚIUNI

Atragem atenția d. membrii ai Ligii, că mine, Duminică, 23 corent, între orele 2—5 p. m. se va face **alegerea unui nou comitet al Secțiunii de București a Ligii**, în urma contopirii celor două Secțiuni de pînă aci.

În acest scop următoarea invitare a fost trimisa membrilor Ligii:

Domnule Membru.

La adunarea de Duminică, 19 Februarie, ne-presintindu se o treime din membrii Secțiunii, adunarea s'a amînat pentru Duminică, 23 corent, de la orele 2—5 p. m. în localul Ligii, Strada Nouă No. 6.

Conform articolului 24 din Statute, de astădată se va ține ședință, cu ori cîți membrii vor fi prezinți.

Vă rugăm să bine voiți a lua parte la această adunare și vă amintim că :

La ordinea zilei este :

1. Alegerea unui nou comitet al Secțiunii în urma contopirei ambelor Secțiuni.

Toți membrii Ligii pot asista la această adunare.

Conform Statutelor (art. 13), membrul care nu și va fi achitat cotisațiunile sale pe trimestrul, care precede adunarea, nu va putea lua parte nici la discuție, nici la vot.

Se vor bucura deci de aceste drepturi, în întrunirea de la 23 Februarie, numai membrii, cari vor fi achitat cotisațiunea pe luna Noemvru expirat.

Alte cestiuni decât cele cari sunt la ordinea zilei nu se pot discuta în această adunare, conform art. 16 din Statute.

Președintele Secției,

Președintele Secției,

Vintilă C. A. Rosetti Anghel Demetriescu

Joii, 20 corent; la ora 11,40 a sosit în capitală d. Angelo de Gubernatis, celebrul savant italian și bun amic al poporului român.

Primirea ce i s'a făcut comitelui de Gubernatis, care este însoțit de fca d-sale, a fost din cele mai cordiale.

Un mare număr de cetățeni venise la gară să salute pe ilustrul oaspe al capitalei.

D. de Gubernatis sosi însoțit de d. V. A. Ureche, care-l întâmpinase la Titu, între uralele de simpatie ale cetățenilor. D. Perietzeanu-Buzău, în numele Ligii, îi prezintă, după câte-va cuvinte de bineventare, un prea frumos buchet în culorile Italiei și ale României.

Intre asistenți se aflau : d. C. F. Robescu, primarul capitalei, d. Valerian Urseanu, profesor universitar, d. Perietzeanu-Buzău cu doamna, d. Șihleanu cu doamna, d. V. A. Ureche cu doamna, d-nii senatori Obedeanu, Beloescu ș. a. m.

*

Aflăm cu plăcere că d. de Gubernatis va ține trei conferințe la Ateneă și anume Duminică (23 Fev.) la ora 8 $\frac{1}{2}$ seara, Mercuri și Joii seara.

*

Vineri, în 28 Februarie, seara, Liga Culturală va da un banchet în onoarea distinsului oaspe al capitalei. Informațiunii în privința locului, a orei etc. se vor publica în ziare și se pot lua și în birourile Ligii.

*

Comitele Angelo de Gubernatis este literator și orientalist; s'a născut la Turin la 7 Aprilie 1849. — Studiile le-a făcut în orașul natal, după aceea s'a dus la Berlin pentru a studia limbile orientale; la întoarcere, în 1862, a fost numit profesor de limba sanscrită și literatura comparată la Florența, unde fondă un muzeu indian și o societate asiatică italiană. A călătorit foarte

mult, a parcurs întreaga Europa și a petrecut opt luni de zile în Indiă. Căsătorit cu o verișoară a nihilistului Bacunin, a fost autorizat, în 1881, a relua titlul de Comite pe care familia sa îl avea altă dată. Domnul de Gubernatis a publicat mai întâiu o tragedie : „*Pierdelle vigne*“, după aceea drame în versuri : *La mort de Caton*, *Romolo* și drame din Indiă traduse și localizate : „*Il Re Nala*“, „*Il Re Dasarata*“ și „*Maya*“.

Principala reputațiune și-a câștigat-o ca publicist. În 1862 întemeie „*L'Italia Letteraria*“; în 1867 „*Rivista Orientale*“; în 1869 „*Civiltà Italiana*“ și „*Rivista Europea*“, care în puțin timp deveni revista cea mai citită în Italia; în fine în 1878 începă „*Dizionario biografico degli scrittori contemporanei*“ a cărui nouă ediție în limba franceză a publicat-o în 1888—1891. Printre operele sale de erudițiune putem cita : „*Petite Encyclopédie indienne* (1867)“, „*Mythologie zoologique ou les Legendes animales* (1872), etc. etc.

*

Cu ocazia procesului Memorandului, d. de Gubernatis a adresat d. V. A. Urechiă o scrisoare, din care extragem următoarele părți caracteristice :

«Am avut mari simpatii pentru Unguri și le păstrez; dar eu nu mai regăsesc spiritul lor liberal și cavaleresc în ceea ce au întreprins contra Românilor din Transilvania.

Ungurii de sigur nu au meditat destul asupra istoriei. Ei nu au ținut nici o socoteală de posibilitatea oare-căror resurecțiunii. Ei au venit în Europa ca un popor resboinic, de cuceritori; și au ajuns, în secolele de mizerie și de barbarie, a supune țărani, ce și cultivău pământurile lor. Dumnezeu însă nu permite ca popoarele să fie în totdeauna sclave; când stăpînitorii se consumă în corupțiune, Dumnezeu permite deșteptarea vechilor sclavi; el le inspiră și le dă o nouă conștiință a drepturilor lor.

Ungurii reclamă pentru ei toate libertățile și reclamațiunile lor sunt demne de toate simpatiile noastre, de tot respectul nostru; dar în același timp ei cer privilegiu ne mai auzite; voesc să fie stăpînii absoluți asupra Românilor, iar Români să rămînă servitorii lor.

Aceasta însă nu mai e posibil, nu mai e admisibil. Ceea ce Casa de Habsburg a făcut pentru Unguri, nobilimea ungară ar trebui să aibă nobilul curaj de a face pentru Români din Transilvania: de a le acorda toate beneficiile unei libertăți, pe care ei însuși o au binemeritat, dar de care vor deveni nedemni, dacă nu vor ști să o respecte la un popor, care a eșit din minoritate.

Eu îi cred pe Români adevărații supraviețuitori romanizați ai vechei Dacii; Roma i-a adoptat și civilizat; unde Români i-au găsit, acolo au și rămas; și Dacii au dat lumii doi dintre cei mai buni împărați, pe Aurelian și Prob. Amîndoi erau Români din Transilvania; prin ei Români au câștigat în adevăr drept de

cetate în lumea civilisată. Însă istoria ungu-rească are glorioase suveniruri române. Să nu desprețuiescă Ungurii prea mult pe vechii stă-pîni pămînteni; nu se mai pot terorisa, la sfîrșitul secolului nostru, popoare întregi; justiția internațională nu are alt tribunal, decît opinia publică; dar această opinie este vestejitoare față de tirani și îi-condamnă la dispreț și izolațiune; iar izolațiunea este moarte.

Ei îi iubesc pe Unguri, dar-gădesc, că au mult mai mult de pierdut, decît de cîștigat în viitor din violențele lor actuale. Desperarea este un rău sfătuitor; suvenirurile anului 48 nu ar trebui să le deștepte atîta ură, ci să-i sfătuiască a fi prudenți. Cu un spirit de fraternitate ar putea încă să cîștige inimile Românilor; însă această fraternitate trebuie să fie absolută și sinceră și basată pe un sentiment de egalitate perfectă. Gădesc că riscul Ungurilor în chestiunea, care neliniștește sufletul națiunii române e cu mult mai mare ca cel al oprimaților. Minoritățile sunt puternice cît timp represintă civilizația și viitorul față de barbarie și de trecut. Să-și schimbe părerea nobilimea ungu-rească; pînă acum ne-a fost cu totul simpatică; dar în acest moment toate simpatiile Europei sunt pe partea martirilor. Pentru ce faceți martiri?

Aud pe amicii mei ungu-ri strigîndu-mi: d-voastră nu știți totul; dacă ați putea vedea cum se agită Româniî contra noastră, ați găsi foarte naturală apărarea noastră și ne-ați justifica alarma; Româniî au eșit din legalitate; noi vom să-i facem să reintre în lege».

Le voi răspunde: nu voesc să știu nimic-eu văd două popoare armate unul contra celuil-alt, dintre care unul se crede cel mai tare; eu doresc numai să depuneți armele și să vă înbrățișați ca niște frați, și mai cu seamă ca niște egali, voi, preținși inimiți, voi preținși rebeli. Nu există rebeli între frați.

Nu puteți zice: sunt rebeli contra legei. Legea nu e lege cît timp n'a fost făcută de voi și de Româniî împreună într-o condițiune cu totul liberă. Dacă Româniî voesc să aibă un parlament al lor, nu aveți dreptul de a le refusa un drept, pe care voi l-ați reclamat pentru voi înși-vă cu atîta vioiciune, atît de mult timp și cu atîtea sacrificii nobile. Pentru-ce devine crima de vătămarea patriei, de *lèse-majesté*, agitațiunea română pentru obținerea unei mai mari libertăți? Vechii țărani au învățat a serie și a ceti și nu mai voesc să rămîna servitori și sclavi; în loc de a-i persecuta, dați repede Românilor o mîna, ca să se poată ridica din vechea s'are de înjosire. Această cucerire morală a rass-ii române vă va face mai multă onoare decît toată puterea aceea morală, care vă va arunca către feudalitate; păziți-vă, scumpi amici, de tentațiunea de a vă stabili basa voastră distrugînd; o să vă înfundați.

Cam acestea aș voi să le spun Ungurilor chiar

cu riscul de a fi luat în rîs ca un naiv. Eu însă sunt de părere, că viitorul, în tocmai ca și împărăția cerurilor, este pentru cei simpli; și de astă dată prefer, ca mulți alții, să mă alătur de partea oprimaților, cu toate că apăsătorii au aerul mai strălucitor și pentru moment să cred cei mai tari și cei mai înțelepți. Eu desprețuesc o ast-fel de forță și înțelepciune. Ceea ce vă zic eu, scumpe și stimate confrate, nu e conform întru toate cu doctrina lui Machiavel; eu însă aparțin majorității Italianilor, cari l'admira, fără să-l iubească pe secretarul florentin».

Simbăta trecută s'a dat un bal în Azuga în beneficiul Ligii, Secțiunea Predeal.

În marele salon al Cantinei fabricii de postav, decorat cu ghirlande de braț, ce se împleteau împrejurul a cîtor va frumoase tablouri în ulei, și a o mulțime de inscripțiuni ce pomeneau țările locuite de Români și pe oamenii mari ai noștri, se adunase toți aceia, care au ridicat Liga din Predeal la o înalțime demnă de numele și scopul ei.

În afară de persoanele însemnate, din toate localitățile Prahovei de Sus, au mai participat la această serbare națională și delegații Comitetului Central al Ligii și ai Comitetului Național Studentesc.

În mijlocul unei intimități sincere, în vîlmășagul unor zîmbete familiare nemeștesugite, s'a strecurat o noapte întregă pe nesimțite. Emoțiunii dulci, cunoștințe scumpe, iată amintiri plăcute ce ne vor rămîne din balul de la Azuga.

Cea ce a încîntat pe toată lumea, aceea ce ne a transportat pe noi Bucureștenii, trăiți în atmosfera bolnăvicioasă a unui cosmopolitism rău înțeles, a fost ivirea a 10 voinici de munte în frunte cu șeful lor *Ion Scurtu*, ce timp de aproape o oră ne a făcut să acultăm și să simțim cîntecele resboinice și patriotice ale strămoșilor, să vedem și să ne mișcăm la jocurile noastre naționale.

În costumele lor de munteni, încinse cu tricolorul românesc, cu căciulele pe spate, tineri și sprînteni călușari pareau că represintă vitalitatea și energia poporului român.

Între orele 12 și 2 s'a ținut alături de sala de dans un banchet, o masă populară cu atîta mai frumoasă, cu cît lipsea recea etichetă a banchetelor obișnuite, și cu cît domina o familiaritate, o frățietate între toți.

Balul acesta a avut pe lingă reușita morală, și un frumos succes material; el a înzestrat casa Ligii cu vre-o 500—600 Lei.

Poate dar cu drept cuvînt a fi satisfăcută Liga din Predeal de succesul obținut, și în special D-nii Igiroșeanu și I. Dimitriu vice-președinții Ligii, cum și D-nii Birsan, Babeș etc. care au muncit și sacrificat atît de mult pentru reușita acestui bal.